

Dato: 11-12-2006
Arkivnummer: 2009-105481
Sagsbehandler: Nina Larsen Saarnak

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø.
sns@sns.dk

Sommerhuse på Årø og Mandø må udgå af direktivet: Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar til Forslag til landsplandirektiv for 12 sommerhusområder i kystnærhedszonen i Sønderjylland:

Danmarks Naturfredningsforening har med interesse læst landsplandirektivet. Foreningen ønsker med dette høringssvar primært at redegøre for, hvorfor arealudlæggene til sommerhuse på Årø og Mandø må udtages af direktivet.

Sommerhusene på Årø og Mandø strider mod lovens krav til udlæg af sommerhuse på småøerne. Det kræves i loven, at sommerhusene kan begrundes ud fra en samlet afvejning af naturbeskyttelsesinteresser, landskabelige interesser og den forventede lokaløkonomiske effekt, hvilket jf. redegørelsen i bilag 1 ikke kan opfyldes.

Der er endvidere på Årø og Mandø tale om planlægning for sommerhuse i - eller lige op til - internationale naturbeskyttelsesområder. De internationale naturbeskyttelsesområder udgør hjørnestenene i fremtidens natur i Danmark, og områderne omkring Årø og Mandø er ikke bare nationalt - men også internationalt, i særklasse.

Det er DN's vurdering, at det retlige grundlag for at tillade sommerhuse er mangelfuldt i forhold til forpligtelserne i habitatdirektivets artikel 6, for så vidt angår Årø, da konsekvensvurderingen i sig selv redegør for en række mangler i vurderingen. Endvidere er der ikke foretaget en vurdering i forhold til det eksisterende plangrundlag for 50 ferieboliger. Det er desuden DN's opfattelse, at det vil være i overensstemmelse med de politiske intentioner bag sommerhusaftalen og ministeriets egen bekendtgørelse om fremme af beskyttelsen af Ramsarområder, at sommerhusområderne på Årø og Mandø udgår af landsplandirektivet.

Endeligt skal det påpeges, at både på Årø og Mandø er der områder, hvor der i den gældende planlægning allerede er mulighed for at realisere de ønskede ferieboliger uden at udlægge yderligere arealer til sommerhuse.

Sommerhuse på Årø og Mandø kan kun begrundes ud fra få - men stærke, politiske ønsker om at åbne for sommerhuse i vores mest værdifulde naturområder. Det har ifølge Miljøminister Connie Hedegaard aldrig været hensigten - for hverken den nuværende eller den forrige miljøminister, at sommerhuse i kystnærhedszonen skulle ligge i vores mest værdifulde naturområder (jf. brev til Folketingets Miljø og Planudvalg af 7. juli 2006). Tværtimod var det hensigten, at give danskerne adgang til et sommerhus nær kysterne via en grundig planproces, der sikrede, at vi ikke samtidigt drev rovdrift på vores få tilbageværende værdifulde natur- og landskabsområder.

DN skal derfor på det kraftigste opfordre til, at Årø og Mandø udgår af landsplandirektivet. Landsplandirektivet opfylder ikke lovens krav og lever ikke op til forpligtelserne i habitatdirektivets artikel 6.

I bilag 1 redegøres nærmere for, hvorfor udlæggende på Årø og Mandø er problematiske og lovstridige. I bilag 2 gennemgås foreningens bemærkninger til udvidelsen af de øvrige sommerhusområder.

Med venlig hilsen

Nina Larsen Saarnak,
39 17 40 29, nis@dn.dk
Plankoordinator

Bilag 1 Redegørelse for Årø og Mandø – derfor må områderne udgå

1.0 Fakta om Årø og Mandø

I det følgende redegøres kort for de faktiske forhold på hhv. Årø og Mandø.

1.1 Årø

Befolkninstallet på Årø er ca. 200. Årø er forbundet med fastlandet via færgedrift til Årøsund. Årø by ligger på øens vest side. Syd for byen ligger et skovtilgroet areal, der er udlagt til feriecenter. Kommunen oplyser, at der er aktuelle planer om bygning af et feriecenter med op til 50 ferieboliger på arealet. På sydkysten ligger et eksisterende sommerhusområde med ca. 41 sommerhuse. Desuden benyttes flere af øens helårshuse som sommerhuse. Endeligt er der en campingplads og 2 lejerskoler på øen.

Hele Årø er udlagt som internationalt naturbeskyttelsesområde (habitatområde 96, fuglebeskyttelsesområde 47 og ramsarområde 15).

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet er:

96	Lillebælt	1110	Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
		1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
		1150	*Kystlaguner og strandsøer
		1160	Større lavvandede bugter og vige
		1170	Rev
		1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde
		1220	Flerårig vegetation på stenede strande
		1230	Klinter eller klipper ved kysten
		1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
		1330	Strandenge
		2110	Forstrand og begyndende klitdannelser
		2120	Hvide klitter og vandremiler
		2130	*Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
		3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
		3260	Vandløb med vandplanter
		6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)

		6230	*Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
		6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
		7220	*Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
		7230	Rigkær
		9130	Bøgeskove på muldbund
		9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
		91E0	*Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Her ud over forekommer padder omfattet af direktivets artikel 12 om forbud mod ødelæggelse af disse arters yngle- og rasteområder.

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet er:

Sangsvane			T	F2, F4
Havørn		Y		F1
Rørhøg		Y		F1
Plettet rørvagtel		Y		F1
Engsnarre		Y		F1
Klyde		Y		F1
Brushane		Y		F3
Mosehornugle		Y		F3
Fjordterne		Y		F3
Havterne		Y		F1
Dværgterne		Y		F3
	Bjergand		T	F4
	Ederfugl		T	F4
	Hvinand		T	F4,F7
	Toppet skallesluger		T	F4

Område A

I område A planlægges udlagt et areal på 5,1 ha til maksimalt 20 sommerhusgrunde.

Område A er i Regionplan 2005 for Sønderjyllands Amt udpeget som værdifuldt kulturmiljø, værdifuldt kystlandskab, uforstyrret landskab og område med naturinteresser. Det meste af området er omfattet af skovbyggelinje. En § 3 beskyttet strandeng afgrænser området mod vest. Område A er desuden udpeget som område der pga. geologisk interesse er enestående, og som et område hvor der er registreret beskyttede arter (padder). Mod øst afgrænses området af lavbundsarealer og kirkelandskaber. Mod nord ligger arealet udlagt til feriecenter, hvor der er aktuelle planer om bygning af de 50 ferieboliger. Områdets vestligste del udlægges som

bufferzone, hvor der af hensyn til strandengsarealet kun må ske begrænset færdsel. Mod syd og vest er der åbent udsyn over kystlandskabet, lagunesøer og Årøsund.

Område B

I område B planlægges udlagt et areal på 5,0 ha til maksimalt 30 sommerhusgrunde. Også område B er internationalt naturbeskyttelsesområde og udpeget i regionplanen som uforstyrret landskab, særligt værdifuldt landbrugsområde, værdifuldt kulturmiljø og område med naturinteresser. Den nordvestlige del af området er udpeget som en del af et større lavbundsareal, der dækker den centrale del af øen. Området er omgivet af marker, men tangerer i det sydvestlige hjørne det eksisterende sommerhusområde på øen. Området er på alle sider omfattet af markante læhegn. Ved skellet mod nord ligger et mindre vandhul.

Afværgeforanstaltninger

DMU har udarbejdet en konsekvensvurdering af de planlagte 50 nye sommerhuse i relation til de internationale forpligtelser. Det fremgår af rapportens afsnit om begrænsninger, at det inden for den givne ramme ikke har været muligt at give nærmere beskrivelser af dyrelivet, herunder dets opholdssteder, fordeling, vandringsveje og ynglesteder. Alligevel konkluderes det, at udlæggene ikke vil have væsentlig negativ virkning på hverken habitattyper eller arter omfattet af udpegningsgrundlaget og således ikke strider mod de internationale forpligtelser, hvis der gennemføres en række afværgeforanstaltninger. Der er tale om beplantningsrestriktioner, etablering af vandhul og etablering af bufferzone (færdselsrestriktioner i fuglenes yngletid).

Der er jf. habitatdirektivet forbud mod at beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for arter omfattet af direktivets artikel 12, jf. bilag 4.

Den forslåede "bufferzone" vil ikke efter DN's vurdering være tilstrækkelig til at forhindre, at sommerhusgæster samt løse hunde og katte vil kunne færdes i strandengsområdet i fuglenes yngletid. Dette vil i givet fald være i modstrid med varetagelsen af beskyttelseshensynene for flere arter af de ynglefugle, som er en del af områdets udpegningsgrundlag – i særdeleshed arterne rørhøg, havterne, fjordterne og dværgterne.

Det nuværende omfang af færdsel synes omvendt ikke at være problematisk for områdets ynglefugle. Derfor bør der politisk tages stilling til, om ønsket om etablering af i alt yderligere 50 sommerhuse i område A og B, ud over de 50 ferieboliger, som det eksisterende plangrundlag muliggør, kan berettige, at en del af naturen på Årø i givet fald skal spærres af som "bufferzone", som en lappeløsning for at søge at efterleve internationale forpligtelser? Dertil kommer det meget uheldige signal om som foreslået, at forbyde den almene befolkning adgang til naturen af hensyn til etableringen af sommerhuse.

1.2 Mandø

Der kommer hvert år rigtig mange turister – primært éndagsturister – til Mandø. De to væsentligste årsager hertil er turen med Mandøbussen over Vadehavet og Mandøs unikke natur. Hvis man ønsker at bevare turismen på øen er det derfor vigtigt, at man også bevarer naturen.

Med landsplandirektivet udlægges der i alt 17 nye sommerhuse på øen i 3 udpegede naturområder.

Område A ligger lige syd for Annelbankevej, er ca. 0,8 ha stort, og der planlægges opført 5 huse. Området er udlagt i regionplanen til bevaringsværdigt kulturmiljø og er delvist omfattet af åbneskyttelseslinje.

Område B ligger i et klitområdet nord for Mandø by, er ca. 3,2 ha stort, og er p.t. bebygget med ca. 10 spredte huse, og her påtænkes opførelse af yderligere 7 huse. Der er tale om et klitbevokset område der er udlagt til bevaringsværdigt kulturmiljø.

Område C er beliggende øst for Mandø by langs Mandø Toftevej, er ca. 0,9 ha stort, er p.t. ubebygget, og her påtænkes 5 huse opført. Området er delvist udpeget som lavbundsareal, er delvist omfattet af en kirkebyggelinje og er udlagt til bevaringsværdigt kulturmiljø.

Den gældende lokalplan for Mandø by fra 1983, blev bl.a. udarbejdet med det formål at beskrive udviklingsmulighederne i Mandø by under hensyn til både natur-, landskabs- og kulturværdierne på øen. Lokalplanen anviser ca. 30 byggemuligheder spredt rundt i den eksisterende bybebyggelse som velegnede til boligbyggeri. Her er tale om byggeri, som skal bygges i helårskvalitet, men som også kan have status af sommerhus. Af disse ca. 30 grunde er der siden 1983 imidlertid højest blevet bygget på op til 15 af grundene. Der er således som minimum mulighed for fortætning i Mandø by med 15 sommerhuse.

2. Hvorfor sommerhusene må udgå af direktivet

I loven er der opstillet en række krav til udlæg af sommerhuse i kystnærhedszonen. Disse er lempet en smule for småøerne. Således er lovens krav for at udlægge sommerhuse på småøerne at: *"De ovenfor nævnte krav kan fraviges på de små øer, hvis det findes begrundet efter en samlet afvejning af naturbeskyttelsesinteresser, landskabelige interesser og den forventede lokaløkonomiske effekt. De små øer er i den forbindelse defineret som de 27 små øer, der er omfattet af loven om ø-støtte"*.

Det gennemgås i det følgende, i hvilket omfang disse krav opfyldes af arealudlæggene på Årø og Mandø.

2.1 Lokaløkonomisk vækst

Et generelt problem knytter sig til, at landsplandirektivet ikke indeholder en redegørelse for den lokaløkonomiske effekt af de enkelte foreslåede sommerhusudlæg. For Mandø fremgår det dog af teksten, at den økonomiske effekt vil være marginal. Allerede her er det således klart, at udlægget på Mandø ikke har nogen egentlig lokaløkonomisk effekt.

Direktivforslaget nævner (s. 5), at der med bistand fra Institut for Grænseregionforskning (IFG), Syddansk Universitet er udarbejdet en analyse af de regionaløkonomiske konsekvenser af 500 sommerhusgrunde i Sønderjylland. Direktivforslaget indeholder imidlertid ikke nogen redegørelse for resultatet af denne analyse, ud over nogle bemærkninger om, at der for landsdelen som helhed vil være en gevinst med nye sommerhuse, men at de lokale effekter vil variere.

Kun 4 af de 12 foreslåede sommerhusudlæg er vurderet specifikt for den lokaløkonomiske effekt i den ovennævnte analyse fra IFG, som landsplandirektivet henviser til. Ministeren og høringsparterne har med andre ord ikke noget grundlag for på baggrund af landsplandirektivet at vurdere den lokaløkonomiske effekt af de øvrige 8 arealudlæg, ligesom analysen ikke indeholder nogle konkrete tal men udelukkende beskriver de forventede økonomiske konsekvenser af udlæggene. Det fremgår efter samtale med Skov- og Naturstyrelsen, at de har vurderet den lokaløkonomiske effekt af sommerhusudlæggene på baggrund af det indsendte ansøgningsmateriale fra kommunerne.

Mandø er et af de 4 eksempler der er vurderet i IFG's analyse. Selv om analysen ikke indeholder tal men overordnede vurderinger af forventede effekter, blev en beregningsmetode fremlagt i forbindelse med en analyse som Rambøll Management udarbejdede i henhold til det forrige landsplandirektiv for 500 sommerhuse på Lolland, Femø

Beregning af den lokaløkonomiske effekt på Mandø og Årø		
	Mandø	Årø
Antal nye sommerhuse	17	50
Forudsat udlejningsandel	60%	60%
Personer/hus	3	3
Gnsn. Udlejning (uger)	15	15
Skønnet forbrug/år:		
Brugsforening/Købmand	231.166 kr.	679.900 kr.
Værditilvækst (20,2%)	46.695 kr.	137.339 kr.
Restauration	70.686 kr.	207.900 kr.
Værditilvækst (64%)	45.239 kr.	133.056 kr.

og Fejø. Anvendes beregningsmodellen for sammenhængen mellem forbrug og værditilvækst viser den følgende lokaløkonomiske effekt af arealudlæggene:

Den samlede værditilvækst eller positive effekt af de nye sommerhuse på Mandø er i bedste fald knap 92.000 kr./år med halvdelen til Brugsen og halvdelen til kroen, og effekten på Årø ca. 270.000 kr./år med tilsvarende fordeling. Der er ved dette regnestykke taget hensyn til, at der på ingen af de to øer er bygningshåndværkere, andre butikker eller andre erhverv, der kan nyde godt af effekten af de nye sommerhuse. Dette erkendes også i landsplandirektivet (s.8), hvor det anføres, at *"de små udlæg på Rømø, Mandø og Kelstrup Strand vil kun give en marginal lokaløkonomisk effekt"*. Når effekten anføres som *"i bedste fald"*, skyldes det lokale udsagn fra begge øer om, at en meget stor andel af de nuværende sommerhusgæster tager dagligvarer og drikkevarer med hjemmefra til feriens forbrug.

Ud over, at det allerede fremgår, at den lokaløkonomiske effekt er ikke eksisterende på Mandø, så viser tallene, at der ligeledes er en meget begrænset lokaløkonomisk effekt for Årø. Til dette skal tilføjes, at der i forvejen ligger 1350 sommerhuse i Haderslev kommune som Årø er en del af. Ca. 100 af disse blev tildelt kommunen som et led i uddelingen af de første 5000 sommerhuse i 2005. I kommunen udlægges med dette landsplandirektiv også sommerhuse ved Flovt Strand, Hejsager Strand, og Kelstrup Strand. Til sammen 114 nye sommerhusgrunde. Liges til dette de 50 ferieboliger som Haderslev Kommune har aktuelle planer om at bygge på Årø, så kan den lokaløkonomiske effekt af 50 sommerhuse på Årø - endsige i Haderslev Kommune som helhed, meget dårligt begrundes.

2.2 Landskabelige interesser

Den lokaløkonomiske effekt skal jf. loven vejes op mod tilsidesættelse af naturinteresser og/eller landskabelige interesser på de to øer.

Mandø

Områderne på Mandø grænser alle op til det internationale naturbeskyttelsesområde der dækker hele Mandø med undtagelse af byen og dens næromgivelser, herunder sommerhusudlæggene. Landskabet i og omkring Mandø by er fladt, lavtliggende og præget af store åbne flader, der omgrænses af klitter og diger.

Område A er et helt fladt areal på bar mark, hvor byggeri vil være meget synligt og iøjnefaldende, og område B ligger placeret i et klitlandskab. Jf. Ribe Amts regionplan, er det strukturen i landskabet, dvs. bebyggelsens placering, markopdeling m.v. der fortæller den lange historie – og som er den helhed der skal bevares på Mandø. Derfor er det ifølge regionplanen vigtigt at sikre, at bebyggelsens karakteristiske placering på grænsen mellem eng/marsk og ager og dens sammenhæng med de oprindelige naturressourcer ikke sløres ved nybyggeri, nye store anlæg eller tilplantning. Kulturmiljøet i Mandø by er i følge regionplanen særligt følsomt og sårbart over for yderligere sommerhusbyggeri og tilplantning der kan sløre strukturen.

I den sammenhæng forekommer det meget u hensigtsmæssigt, at sprede sommerhusbebyggelsen på 3 forskellige lokaliteter, hvoraf husene i område A skal placeres som perler på en snor på bar mark. Et sådant byggeri uden tilknytning til nogen andet bebyggelse ville normalt aldrig kunne accepteres i dansk planlægning, og i 2003 gav Naturklagenævnet da også afslag på en dispensation til opførelse af et sommerhus i netop dette område. Område B ligger i et regulært klitlandskab, hvor nye sommerhuse landskabeligt er meget uheldige. Kun område C ligger i tilknytning til regulær samlet bebyggelse. Der er dog tale om byggeri på bar mark inden for kirkebyggelinjen.

Landskabeligt er sommerhusområderne på Mandø samlet set meget uheldige og vil med deres spredte og markante placering have en tydelig negativ påvirkning af det flade kystlandskab og kulturmiljøet på Mandø. Sammenholdes det med de eksisterende muligheder for fortætning (15 boliger eller mere) i lokalplanen for Mandø by, virker planlægningen endnu mere u hensigtsmæssig.

Årø

Områderne på Årø er udlagt som værdifuldt kulturmiljø, værdifuldt landskab, uforstyrret landskab og område A ligeledes som værdifuldt kystlandskab. Det er Sønderjyllands Amtsråds mål, at kystlandskaberne friholdes for byggeri, hvis funktion ikke er betinget af at ligge her, og sik-

re at de åbne og ubebyggede strækninger beskyttes. Desuden er det en retningslinje i regionplanen, at de værdifulde kystlandskaber friholdes for yderligere bebyggelse, og at eventuel bebyggelse ikke må forringe landskabs-, natur- og kulturhistoriske værdier. Desuden skal offentlighedens adgang sikres og udbygges. Det er derudover amtsrådets mål at sikre, at disse områder fortsat er ubebyggede og relativt åbne. I de øvrige værdifulde landskaber tillægger amtet landskabshensynet stor vægt, og områderne skal som hovedregel friholdes for ny bebyggelse der skæmmer landskab, kulturhistoriske indtryk m.m., og der lægges særlig vægt på at sikre og udbygge offentlighedens adgang. Det fremgår desuden af regionplanen, at udpegningen af uforstyrrede landskaber har til formål at undgå, at de få tilbageværende områder påvirkes af bl.a. byggeri.

Årø er generelt en flad ø med let bølget terræn. Sønderjyllands Amt har lavet en særlig landskabsbeskrivelse for øen (Landskabsbeskrivelse af Sønderjyllands Østkyst – analyse af landskabskarakteren, Sønderjyllands Amt 2006). Af denne fremgår det, at: *”Årø er i særdeleshed, meget sårbar overfor boligbebyggelser i det åbne land, der vil betyde at udsigterne over havet, og indsigt til øen bliver afbrudt/forstyrret. Landskabet har dog en sådan størrelse/skala, at enkelte mindre spredte bygninger vil kunne indpasses i tilknytning til eksisterende bebyggelse”* Område A vil med sin åbne placering være meget synlig i det værdifulde kystlandskab. Område B vil i mindre grad være synligt. Ændringen af området fra fladt landbrugsland til et bebygget sommerhusområde vil dog virke som en bastant ændring af landskabets karakter. Samtidigt er den nordvestlige 1/3 af området lavbundsområde, hvor retningslinjer i regionplanen angiver, at der ved vandstandshævning kan genskabes områder med stor natur- og miljømæssig værdi, og at de derfor skal friholdes for byggeri og anlæg, som vil kunne forhindre fremtidig vandstandshævning. Særligt i et internationalt naturbeskyttelsesområde er det afgørende at potentialer for naturgenopretning og understøttelse af dyre- og planteliv ikke tilside-sættes for andre interesser (se desuden afsnit 5.3 om naturgenopretning på arealet).

Samlet set vil de 2 sommerhusområder på Årø ligge som meget synlige bebyggede klodser i et ellers uberørt og ubebygget landskab. Bebyggelsen er helt i strid med amtsrådets massive landskabelige målsætninger, retningslinjer & udpegninger og rådets ønsker om at understøtte områdets status som ubebyggede væsentlige landskabs- og naturområder.

2.3 Naturinteresser

Mandø

De 3 spredte sommerhusområder på Mandø grænser op til internationalt naturbeskyttelsesområde. Der er tale om Fuglebeskyttelsesområde 52 for Mandø, Ramsarområde 27 for Vadehavet og Habitatområde 78 for Vadehavet med Ribe Å. Det danske Vadehav udgør samlet Danmarks vigtigste vådområde og indeholder meget store naturværdier. Sammen med de tyske og hollandske dele af Vadehavet, rangerer det blandt de 10 vigtigste vådområder i verden. Vadehavet er Europas vigtigste rasteplads for mange arter vandfugle, som har yngleområder i det nordlige Europa.

I udpegningsgrundlaget for det internationale naturbeskyttelsesområde fremhæves flere faktorer som væsentlige for forstyrrelser af udpegningsgrundlaget. Herunder fremhæves det bl.a., at områdets klit- og engarealer er følsomme over for turister og ubegrænset adgang, der kan volde skade på vegetationen og forstyrre dyrelivet. Fuglelivet på Mandø er jf. udpegningsgrundlaget generelt sårbar overfor den rekreative udnyttelse af området, primært mennesker på sandstrande og kystarealer - generelt samt tilgroning og forstyrrelser i yngletiden. I den forbindelse fremgår det af landsplandirektivet, at område A der i dag er et helt bart område der grænser op til Natura 2000 området, skal beplantes hele vejen rundt.

Område B er det største relativt uspolerede klitområde på øen, og lokale oplyser, at det fungerer som overvintringsområde for strandtudsens, som er ”Bilag IV-art”.

Samlet set må det konkluderes, at udlæg af sommerhuse på Mandø ikke er til gavn for naturen, og ikke er særlig hensigtsmæssigt af hensyn til naturbeskyttelsesinteresserne og områdets unikke forhold på nationalt såvel som internationalt plan.

Årø

Årø indgår i et internationalt naturbeskyttelsesområde og omfatter derfor væsentlige naturinteresser. Årø udgør på linje med Mandø en del af det netværk der danner grundstenene i fremtidens natur i Danmark. Området indeholder unikke naturbeskyttelsesmæssige værdier. Det har, jf. landsplandirektivet været nødvendigt med afværgeforanstaltninger for at undgå skader på beskyttet natur. Jf. DMU's konsekvensvurdering: *"har det inden for den givne ramme ikke været muligt at give nærmere beskrivelser af dyrelivet, herunder dets opholdssteder, fordeling, vandringsveje og ynglesteder"*. Alligevel konkluderes det i konsekvensrapporten, at udlæggene ikke vil have væsentlig negativ virkning på hverken habitattyper eller arter omfattet af udpegningsgrundlaget og således ikke strider mod de internationale forpligtelser, hvis der gennemføres en række afværgeforanstaltninger.

Forpligtelserne i habitatdirektivets artikel 6 indebærer imidlertid, at det påhviler myndighederne at *dokumentere*, at der ikke vil være væsentlige negative påvirkninger af et Natura 2000 områdes udpegningsgrundlag.

Det er yderligere ikke urimeligt at antage, at etablering af 50 sommerhuse og en øgning af øens befolkning i dyrenes yngletid med ca. 50 %, vil kunne medføre væsentlige forstyrrelser af flere af de fuglearter, som indgår i områdets udpegningsgrundlag.

Dertil kommer de aktuelle planer om bygning af 50 ferieboliger nord for område A. Den foreliggende konsekvensvurdering forholder sig således ikke til effekten på udpegningsgrundlaget af den samlede påvirkning (op til i alt 100 ny sommerhuse / ferieboliger, svarende til ca. en fordobling af øens indbyggertal), og opfylder derfor ikke efter DN's vurdering EU Kommissionens krav til en konsekvensvurdering. Vi henviser her til afsnit 4.4.3 i EU Kommissionens vejledning "Forvaltning af Natura 2000 områder – habitatdirektivets artikel 6".

Ministeriet har endvidere med bekendtgørelsen om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder bestemt, at målsætningen for Ramsarområder er, at beskyttelsen skal fremmes (§ 1 nr. 3 stk. 2) samt, at myndighederne ved administrationen af en række specifikke dispensationer med videre, skal administrere bestemmelsen på en sådan måde, at myndighederne fremmer beskyttelsen af områderne (§ 4 stk. 2.).

Selvom ministerens dispensationsbeføjelse i § 8 til bl.a. at tillade udlægning af sommerhusområder er uafhængig heraf, er udlægning af sommerhusområder i et Ramsar-område bestemt ikke fremmende for beskyttelsen. Det vil derfor forekomme paradoksalt, at andre myndigheder på den ene side skal administrere dispensationsmuligheder til større og mindre aktiviteter på en måde, som fremmer beskyttelsen, mens ministeren på den anden side af rent politiske hensyn kan tillade et sommerhusområde, som ikke fremmer beskyttelsen!

Det forekommer desuden mærkværdigt, at det ikke er medtaget i overvejelserne om udlæg af område B, at det indgår i et stort naturgenopretningsprojekt om reetablering af vådområderne på midten af øen. Udlæg af sommerhuse i området vil være ødelæggende for projektet, der har været undervejs i et samarbejde mellem amt og kommune. Planen er at slukke for pumperne, og derigennem forstærke øens naturpræg, så øen fortsat vil fremstå frodig og grøn.

2.4 Konklusion – sommerhusene er lovstridige

Ifølge loven, kan lovens krav til udlæg af sommerhusområder kun fraviges på Årø og Mandø hvis: *" det findes begrundet efter en samlet afvejning af naturbeskyttelsesinteresser, landskabelige interesser og den forventede lokaløkonomiske effekt"*.

I det ovenstående er det påvist, at der på Mandø ikke er en egentlig lokaløkonomisk effekt og på Årø kun en marginal lokaløkonomisk effekt af sommerhusudlæggene. Det er desuden påvist, at der vil være væsentlige negative landskabelige konsekvenser ved udlæg af sommerhusene på såvel Årø som Mandø. Og at disse i høj grad vil tilsidesætte de amtslige målsætninger og massive landskabelige beskyttelsesudpegninger for områderne. Endeligt er det påvist, at naturgrundlaget i områderne er internationalt beskyttet og har international klasse, og at de desuden er følsomme for yderligere færdsel og udvikling i turismen. Udlæg af sommerhuse vil

ikke være gavnligt for naturbeskyttelsesinteresserne på hverken Årø eller Mandø. For Årø gælder det desuden, at konsekvensvurderingen ikke opfylder habitatdirektivets krav. Det kan derfor kun konkluderes, at det efter en samlet afvejning af lokaløkonomiske forhold, landskabs- og naturinteresser ikke med rimelighed kan retfærdiggøres at fravige lovens krav til opfyldelse af retningslinjerne for sommerhusudlæg. Det betyder således, at områderne på Årø og Mandø må udgå af landsplandirektivet.

3.0 Øvrige argumenter for ikke at udlægge flere sommerhuse på Årø og Mandø

3.1 Rummelighed i eksisterende planer

Ud over at flere sommerhuse på Årø og Mandø er i strid med loven, så skal de konkrete arealønsker sammenholdes med, at der kan rummes yderligere minimum 15 boliger i den eksisterende lokalplan for Mandø by (til sammenligning ønskes der udlagt 17 sommerhuse), og at der er aktuelle planer om bygning af 50 ferieboliger på Årø (til sammenligning ønskes der udlagt 50 sommerhuse). Ønsket om ferieboliger kan rummes på ledige arealer inden for det gældende plangrundlag, på trods af den marginale lokaløkonomiske effekt, og de negative påvirkninger af landskabs- og naturinteresser.

3.2 Systematisk omgåelse af Regionplanernes udpegninger

Både områderne på Mandø og Årø er belagt med en lang række beskyttelsesinteresser inden for både landskab, natur og kulturhistorie. Ingen af disse områder var desuden indstillet af amterne, som områder der kunne støttes i yderligere sommerhusbebyggelse. Der er tale om en massiv tilsidesættelse af regionplanens beskyttelsesudpegninger. Netop nu hvor kommunalreformen træder i kraft, er det et meget uheldigt og bekymrende signal at sende. Det tegner ikke godt for forventningerne til fremtidens statslige opbakning og støtte til videreførelsen af amternes massive arbejde for udpejning og beskyttelse af danmarks natur-, landskabs- og kulturinteresser.

3.3 Ministeren mod sommerhuse i internationale naturbeskyttelsesområder

I et brev fra miljøminister Connie Hedegaard til Folketingets Miljø- og Planudvalg (7. juli 2006, J.nr. 145-00017) fremgår: *"Det har hele tiden stået klart, og det var også den daværende miljøministers holdning, at der ikke skulle placeres sommerhuse i internationale naturbeskyttelsesområder. Det fremgår tydeligt af bemærkningerne til lovforslaget".*

Det har således aldrig været intentionen at udlægge sommerhuse i internationale naturbeskyttelsesområder. Da det samtidigt fremgår tydeligt af ovenstående redegørelse, at det heller ikke kan begrundes ud fra en samlet vurdering, må områderne på Årø og Mandø udgå af landsplandirektivet.

3.4 Regeringens støtte til landdistrikterne

Regeringen har netop sammen med Dansk Folkeparti besluttet ikke at ville overføre op til 20% af landdistriktsmidlerne til udvikling af landdistrikterne. I det lys forekommer det utroværdigt, at et eventuelt lokaløkonomisk argument på under 300.000 kr./år for Årø og under 100.000 kr./år for Mandø kan være afgørende for, at der udlægges sommerhuse på øerne, med store landskabelige og naturmæssige konsekvenser til følge.

Den tidligere miljøminister H.C. Schmidt anførte i et ministersvar (spørgsmål 2) under behandlingen af det oprindelige lovforslag om udlæg af sommerhuse i kystnærhedszonen, at antallet af udlæg af sommerhuse er en vurdering af balancen mellem benyttelse og beskyttelse, et kompromis mellem ønsket om at fastholde og fremme den lokaløkonomiske effekt og udvikling i yderområderne, ønsket om at tilgodese befolkningens rekreative interesser og ønsket om at beskytte og bevare de værdifulde natur- og landskabsområder, som kystområderne rummer.

Det er dog i det ovenstående påvist, at sommerhusene på Årø og Mandø ikke har lokaløkonomiske effekter. Derfor ville det i højere grad være relevant, at lave beregningerne over den regionaløkonomiske effekt af f.eks. gennemførelse af naturgenopretningsprojekter eller naturforbedrende indsatser og beregninger over f.eks. velfærdstabet ved yderligere byggeri i naturen.

Bilag 2 Gennemgang af de øvrige sommerhusudlæg

I landsplandirektivet udlægges i alt 12 sommerhusområder. Det er i loven et krav for udlæg af sommerhusområder (med undtagelse af øerne), at det bl.a. skal ske bag eksisterende sommerhusområder, og at det skal findes godtgjort, at udvidelsen af sommerhusområderne får en lokaløkonomisk effekt, og at det samtidigt ikke tilsidesætter væsentlige naturbeskyttelses- og landskabelige interesser.

Tilknytningskravet

Det er således et krav, at udlæggene sker som udvidelser af eksisterende sommerhusområder. I den forbindelse planlægges der denne gang for flere udvidelser af sommerhusområder "lagt uden på" områder der blev udlagt i 2005 og som endnu er ubebyggede. Der bør derfor påhvile kommunerne et krav om, at planlægningen sker i etaper efter princippet "inde fra og ud", således at der sikres en sammenhæng mellem de eksisterende og nye sommerhuse. Og således at der ikke opstår klynger af sommerhuse – omgivet af ubebyggede grunde.

Skovbyggelinjen

Det er generelt uhensigtsmæssigt, at flere af områderne planlægges inden for skovbyggelinjen. Det er netop hensigten med naturbeskyttelseslovens skovbyggelinjer, at friholde arealer og indsigten til skoven, og netop undgå større samlede bebyggelser lige op ad vores skove.

Væsentlige landskabs- og naturbeskyttelsesinteresser

Det blev allerede i betænkningen til loven understreget af den daværende miljøminister, at det var vigtigt, at sommerhusene placeres rigtigt i forhold til natur- og landskabsinteresser, og at udlæggene ikke tilsidesætter væsentlige naturbeskyttelses- og landskabsinteresser.

I den forbindelse påpeges det, at mange af de foreslåede udvidelser af sommerhusområderne ligger inden for regionplanens udpegning af beskyttelsesområder, herunder primært i de særligt beskyttede landskaber. Udlæggene kan derfor forekomme som en systematisk omgåelse af amtsrådet målsætninger for deres kystområder, og som værende i strid med lovens betænkning og intentioner.

Samtidigt placeres flere af de konkrete arealudlæg, som udvidelser der bygger uden på de områder der blev udlagt i 2005, da ministeren planlagde for de første 5000 sommerhuse i kystnærhedszonen. På det tidspunkt har man vurderet, hvor mange sommerhuse der kunne udlægges hvor. I den sammenhæng forekommer det derfor uheldigt, at man kun 1 år efter kan vurderer, at flere af de samme områder alligevel godt kan rumme yderligere sommerhusbyggeri.

Sammenfatning af bilag 2

Der knytter sig en række konkrete problemstillinger til de enkelte arealudlæg, om uhensigtsmæssige udlæg og behov for yderligere redegørelser og hensyntagen i planlægningen til det eksisterende dyre- og planteliv i områderne.

Ud over arealudlæggene på Årø og Mandø, der er behandlet særskilt i bilag 1, kan arealudlæggene ved Kelstrup Strand i Haderslev Kommune og Kromose i Skærbæk Kommune ikke forventes at have nogen lokaløkonomiske effekter, jf. lovens krav.

Endeligt omfatter arealudlægget i Sønderby i Sydals Kommune et kirkefredet areal. Sådanne områder må ikke bebygges, hvilket også fremgår af landsplandirektivet. Området skal derfor udtages af områdefafgrænsningen for sommerhusområdet.

Områdenavn	Kommentarer
Sandervig – Christiansfeld	Der blev i 2005 udstykket 185 sommerhuse. Denne gang udlægges yderligere 29 grunde på 1100 m ² - i alt 3,9 ha. Hele området ligger inden for skovbyggelinjen. Området er i regionplanen udpeget som værdifuldt kyst-

	landskab og værdifuld landbrugsjord. Se de indledende bemærkninger til bilag 2.
Årø – Haderslev	Området må udgå af landsplandirektivet - se redegørelsen i bilag 1.
Flovt strand – Haderslev	Der findes 171 grunde samt yderligere 50 grunde der blev udlagt i 2005. Denne gang åbnes for 60 ekstra sommerhuse på et 6,5 ha stort areal. Området grænser op til et internationalt naturbeskyttelsesområde, og det skal derfor vurderes, om sommerhusudlæggene vil påvirke udpegningsgrundlaget. Området er i regionplanen udpeget til værdifuldt landskab & uforstyrret landskab og område med naturbeskyttelsesinteresser samt særligt værdifuldt landbrugsområde. Se de indledende bemærkninger til bilag 2.
Hejsager strand - Haderslev	Der ligger 605 sommerhusgrunde i området. Der udlægges denne gang 50 nye sommerhuse. Den sydvestlige del af området er omfattet af skovbyggelinje. Området gennemskæres, jf. regionplanen, af en biologisk korridor, der har til formål på sigt at sikre spredningen af dyr og planter. Området er i forvejen stærkt belastet af de eksisterende sommerhuse, og det er uhenigtsmæssigt at placere yderligere sommerhuse i området. Området grænser desuden op til internationalt naturbeskyttelsesområde, og det skal derfor vurderes nærmere, hvordan spredningsmulighederne for dyr og planter samt udpegningsgrundlaget påvirkes af sommerhusudlæggene. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Kelstrup strand - Haderslev	Det eksisterende sommerhusområde rummer 260 sommerhusgrunde. I 2005 blev udlagt yderligere 14 ha med 70 grunde. Denne gang foreslås udlagt 4 grunde på 0,6 ha. Området ligger inden for skovbyggelinjen og rummer et §3 område. Det fremgår af landsplandirektivet, at udlægget ved Kelstrup Strand kun vil give en marginal lokaløkonomisk effekt. Dermed lever udlægget ikke op til lovens krav om, at det skal være godtgjort, at udvidelsen af sommerhusområdet kan forventes at få en lokaløkonomisk effekt. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Købingsmark – Nordborg	Området udgør allerede i dag et større sammenhængende sommerhusområde. Denne omgang planlægges for yderligere 17 ha til 115 sommerhusgrunde. Området omfatter 2 beskyttede diger, der skal tages hensyn til i planlægningen. Området ligger desuden mellem to større spændende naturområder. Mod vest drejer det sig om Hopsø, og mod øst om de ferske og salte enge ved Tontoft Nakke. Det er vigtigt, at den fremtidige kommunale planlægning for arealet indeholder en nærmere analyse af de eksisterende naturværdier i området. Det må forventes, at den øgede trafik og støj de nye sommerhuse medfører, vil påvirke de dyr der vandrer langs kysten og mellem de eksisterende naturområder, og dermed at dyrelivet fortrænges og udvekslingens mulighed nedsættes væsentligt. Syd for sommerhusområdet er der ikke nye naturområder, hvor dyr og planter kan trives og være i fred, og vandringsvejene er reduceret væsentligt. Det fremgår af landsplandirektivet, at området er plaget af lugtgener fra 2 større husdyrbrug. Samlet set forekommer en yderligere udvidelse af sommerhusområdet derfor uhenigtsmæssig.
Lavensby – Nordborg	Der ligger ca. 30 eksisterende sommerhuse i området og en campingplads. For få år siden blev der udstykket 45 nye grunde. Nu udlægges yderligere 8,4 ha til 50 grunde. Det nye område er placeret syd for og lige op til et fugtigt strandengs område. Den forholdsvis nye sommerhusbebyggelse har tilført et ellers stille og uforstyrret landskab, støj og trafik. Der blev ikke i den lokale planlægning for de 45 sommerhusgrunde udlagt erstatningsbiotoper eller fortaget nogen afværgeforanstaltninger i form af plantning af skov eller buskads, nye vandhuller eller anden form for naturforbedrende foranstaltninger. Dyr- og plantelivet kommer yderligere under pres med den nye udvidelse af sommerhusområdet. Området er i regionplanen udlagt til værdifuldt kystlandskab og en øst-vest gående spredningskorridor

	gennemskærer området. Det er derfor vigtigt, at der i planlægningen for de nye sommerhuse tages behørigt hensyn til spredningskorridoren og til behovet for erstatningsbiotoper. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Mommark – Sydals	I 2005 udlagde man 86 grunde på 12 ha i tilknytning til det eksisterende sommerhusområde. Denne gang udlægges yderligere 8,5 ha med 55 grunde. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Sønderby – Sydals	I området ligger 124 sommerhuse. I denne omgang udlægges 6 ha med 35 sommerhuse. Området er i regionplanen udpeget som værdifuldt kystlandskab og hele området ligger inden for kirkebyggelinjen. Områdets sydøstlige hjørne er desuden omfattet af kirkefredning. Det betyder, at området ikke kan bebygges eller på anden måde bør indgå i en planlægning til sommerhusformål. Det kirkefredede område skal derfor udgå af landsplandirektivet. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Østerby – Sydals	I området ligger 62 sommerhuse og 15 ferielejligheder. Denne gang udlægges der 25 grunde på 4,5 ha. Området er i regionplanen udpeget til værdifuldt landskab, kystlandskab og uforstyrret landskab. Særligt i de få landskaber der i regionplanerne kan betragtes som uforstyrrede, er det kedeligt, at der udlægges sommerhuse, der udgøre massive bebyggede elementer i landskabet. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Kromose – Skærbæk	Der udlægges i denne omgang 3 sommerhusgrunde. Området ligger inden for skovbyggelinjen. Udvidelsen af sommerhusområdet kan dårligt forventes at få en lokaløkonomisk effekt og overholder derfor ikke lovens krav. Se desuden de indledende bemærkninger til bilag 2.
Mandø – Ribe	Området må udgå af landsplandirektivet. Se redegørelsen i bilag 1.